Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kümnes koda)

11. september 2025*

Eelotsusetaotlus – Ühine välis- ja julgeolekupoliitika – Määrus (EL) nr 269/2014 – Piiravad meetmed seoses olukorraga Ukrainas – Artikkel 2 – Rahaliste vahendite ja majandusressursside külmutamine – Erandid – Artikli 4 lõike 1 punktid a, b ja d – Teatavate rahaliste vahendite vabastamine konkreetsete kulude katteks – Seda määrust rakendava otsuse peale tühistamiskaebuse esitamiseks riigilõivu ja kindlasummalise sissemakse tasumine – Hõlmamine

Kohtuasjas C-384/24,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Raad van State (Belgia kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) 21. mai 2024. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 29. mail 2024, menetluses

Russisch-Kirgizisch Ontwikkelingsfonds

versus

Belgische Staat,

EUROOPA KOHUS (kümnes koda),

koosseisus: koja president D. Gratsias (ettekandja), kohtunikud E. Regan ja B. Smulders,

kohtujurist: R. Norkus,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– Belgia valitsus, esindajad: C. Pochet, L. Van den Broeck ja M. Van Regemorter,

– Euroopa Komisjon, esindajad: M. Carpus-Carcea, L. Haasbeek ja L. Puccio,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

* Kohtumenetluse keel: hollandi.

on teinud järgmise

kohtuotsuse

1 Eelotsusetaotlus käsitleb küsimust, kuidas tõlgendada nõukogu 17. märtsi 2014. aasta määruse (EL) nr 269/2014, mis käsitleb piiravaid meetmeid seoses Ukraina territoriaalset terviklikkust, suveräänsust ja sõltumatust kahjustava või ohustava tegevusega (ELT 2014, L 78, lk 6), muudetud nõukogu 20. oktoobri 2022. aasta rakendusmäärusega (EL) 2022/1985 (ELT 2022, L 272I, lk 1) (edaspidi „määrus nr 269/2014“), artiklit 2, artikli 4 lõike 1 punkte b ja d ning artiklit 9, ELL artikli 19 lõiget 1, ELTL artikli 57 esimest lõiku ja Euroopa Liidu põhiõiguste harta (edaspidi „harta“) artiklit 47.

2 Taotlus on esitatud kohtuvaidluses, mille osapooled on Russisch-Kirgizisch Ontwikkelingsfonds (Venemaa-Kõrgõzstani Arengufond; edaspidi „arengufond“) ja Belgische Staat (Belgia riik), keda esindab rahandusminister, ja mille esemeks on föderaalse maksuameti riigikassa osakonna juhataja otsus jätta rahuldamata arengufondi taotlus rahaliste vahendite ülekandmiseks ühele tema kontole määruse nr 269/2014 artiklite 6 ja 6b alusel.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

3 Määruse nr 269/2014 põhjenduses 6 on märgitud:

„Käesolevas määruses austatakse põhiõigusi ja järgitakse eelkõige [hartas] tunnustatud põhimõtteid, eelkõige õigust tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele ning õigust isikuandmete kaitsele. Käesolevat määrust tuleks kohaldada kooskõlas nimetatud õiguste ja põhimõtetega.“

4 Määruse artikkel 1 näeb ette:

„Käesolevas määruses kasutatakse järgmisi mõisteid:

[…]

f) „rahaliste vahendite külmutamine“ – toimingud, millega tõkestatakse rahaliste vahendite liigutamine, ülekandmine, muutmine, kasutamine, juurdepääs neile ja tehingud nendega, mis võiks kaasa tuua muutusi nende mahus, väärtuses, asukohas, omandilises kuuluvuses, valduses, laadis, otstarbes või muid muutusi, mis võimaldaksid kõnealuseid rahalisi vahendeid kasutada, sealhulgas portfelli hallata;

[…]“.

5 Määruse artiklis 2 on sätestatud:

„1. Külmutatakse kõik I lisas loetletud füüsilistele või juriidilistele isikutele, üksustele või asutustele või nendega seotud füüsilistele või juriidilistele isikutele, üksustele või asutustele kuuluvad, nende valduses või kontrolli all olevad rahalised vahendid ja majandusressursid.

2. Rahalisi vahendeid ega majandusressursse ei tehta otseselt ega kaudselt kättesaadavaks I lisas loetletud füüsilistele või juriidilistele isikutele, üksustele või asutustele või nendega seotud füüsilistele või juriidilistele isikutele, üksustele või asutustele ega nende kasuks.“

6 Sama määruse artikli 4 lõige 1 on sõnastatud järgmiselt:

„1. Erandina artiklist 2 võivad liikmesriikide pädevad asutused anda loa teatavate külmutatud rahaliste vahendite või majandusressursside vabastamiseks või kättesaadavaks tegemiseks vastavalt tingimustele, mida nad asjakohaseks peavad, ning pärast seda, kui nad on otsustanud, et need rahalised vahendid või majandusressursid on:

a) vajalikud I lisas loetletud füüsiliste või juriidiliste isikute, üksuste või asutuste või selliste füüsiliste isikute ülalpeetavate pereliikmete põhivajaduste katmiseks, sealhulgas toiduainete, üüri või hüpoteegi, ravimite ja ravikulude, maksude, kindlustusmaksete ning kommunaalteenuste eest tasumiseks;

b) ette nähtud üksnes õigusabiteenustega seotud mõistlike töötasude maksmiseks või nendest teenustest tulenevate kulude hüvitamiseks;

c) ette nähtud üksnes tasude või teenustasude maksmiseks külmutatud rahaliste vahendite või majandusressursside tavapärase haldamise või säilitamise eest; või

d) vajalikud erakorraliste kulutuste katteks, tingimusel et asjaomane pädev asutus on vähemalt kaks nädalat enne loa andmist teavitanud muude liikmesriikide pädevaid asutusi ja [Euroopa K]omisjoni põhjustest, mille alusel ta peab vajalikuks konkreetse loa andmist; või

e) makstavad sellisele diplomaatilisele või konsulaaresindusele või rahvusvahelisele organisatsioonile kuuluvale või selle käsutuses olevale pangakontole või pangakontolt, kellel on rahvusvahelise õiguse kohane immuniteet, kui sellised maksed on ette nähtud diplomaatilise või konsulaaresinduse või rahvusvahelise organisatsiooni ametlikel eesmärkidel kasutamiseks.“

7 Määruse nr 269/2014 artiklites 6 ja 6b on erandina artiklist 2 ette nähtud teatavate külmutatud rahaliste vahendite või majandusressursside vabastamine või nende kättesaadavaks tegemine nendes artiklites loetletud erijuhtudel.

8 Määruse artikli 9 lõikes 1 on sätestatud:

„Keelatud on teadlikult ja tahtlikult osaleda tegevuses, mille eesmärk või tagajärg on kõrvalehoidmine artiklis 2 osutatud meetmetest.“

Belgia õigus

Seadus, millega luuakse teisese õigusabi eelarveline fond

9 19. märtsi 2017. aasta seaduse, millega luuakse teisese õigusabi eelarveline fond (wet tot oprichting van een Begrotingsfonds voor de juridische tweedelijnsbijstand) (*Belgisch Staatsblad*, 31.3.2017, lk 46565), artikli 4 lõikes 4 on sätestatud:

„Conseil d'État' [(Belgia kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu)] menetluses tuleb fondi sissemakse teha iga erakorralise, mittevaralise või varalise kahju hüvitamise nõude, tühistamiskaebuse, kassatsioonkaebuse, kahju hüvitamise nõude, esialgse õiguskaitse taotluse, vastuväite, kolmanda isiku vastuväite ja teistmisavalduse kohta.

[…]

Conseil d'État' [(kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu)] ja Conseil du contentieux des étrangersi [(välismaalaste asjade halduskohus, Belgia)] menetluses ei pea teisest õigusabi või menetlusabi saav pool fondi sissemakseid tegema.

[…]".

Conseil d'État' (kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) kodukord

10 23. augusti 1948. aasta määruse, millega määratakse kindlaks menetlus Conseil d'État' (kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) halduskolleegiumis (besluit van de Regent tot regeling van de rechtspleging voor de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State) (*Belgisch Staatsblad*, 23.8.1948, lk 6821), põhikohtuasjas kohaldatava redaktsiooni (edaspidi „Conseil d'État' (kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) kodukord") artikli 66 esimeses lõigus on ette nähtud:

„Kulude hulka kuuluvad:

1° artiklis 70 osutatud lõivud;

[…]

6° 19. märtsi 2017. aasta seaduse, millega luuakse teisese õigusabi eelarveline fond, artikli 4 lõikes 4 osutatud sissemaksed."

11 Conseil d'État' (kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) kodukorra artikli 70 lõikes 1 on sätestatud:

„Tasumisele kuulub lõiv 200 eurot:

[…]

2° Õigusaktide ja eeskirjade tühistamise kaebused […]

[…]".

12 Selle kodukorra artikkel 71 on sõnastatud järgmiselt:

„Artiklis 70 osutatud lõivud ja artiklis 66.6 osutatud sissemaksed tasutakse ülekandega föderaalse maksuameti pädeva talituse pangakontole.

Lõivu ja artiklis 66.6 osutatud sissemakse kohustuse tekkimisel saadab peakohtusekretär võlgnikule viitenumbriga kreeditkorralduse, mis võimaldab seostada tasumisele kuuluva makse asjaomase menetlusdokumendiga.

[…]

Kui esimeses lõigus nimetatud kontot ei ole 30 päeva jooksul alates krediidikorralduse kättesaamisest krediteeritud, teatab peakohtusekretär määratud auditiosakonna liikme taotlusel asjaomasele poolele, et vastavalt olukorrale loeb koda esitatud taotluse või kaebuse mitteesitatuks või kustutab selle dokumendiregistrist, kui puudutatud pool ei taotle ärakuulamist 15 päeva jooksul.

[…]

Kui puudutatud pool taotleb ärakuulamist, kuulab president või tema määratud kohtunik pooled lühikese aja jooksul ära. Sellega seoses edastatakse ärakuulamise taotlus vastaspoolele ja kohalduval juhul menetlusse astunud poolele.

Koda teeb pärast poolte ja oma äranägemisel määratud auditiosakonna liikme ärakuulamist viivitamata otsuse ja otsustab lugeda esitatud taotluse või kaebuse mitteesitatuks või selle dokumendiregistrist kustutada, välja arvatud juhul, kui on tuvastatud vääramatu jõud või vältimatu eksimuse olemasolu.“

13 Grondwettelijk Hofi (Belgia konstitutsioonikohus) kohtupraktika kohaselt kujutavad Conseil d’État’ (kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) kodukorra artiklis 70 ette nähtud lõiv (edaspidi „riigilõiv“) ja kodukorra artiklis 66.6 ette nähtud kindlasummaline sissemakse teisese õigusabi eelarvelisse fondi (edaspidi „kindlasummaline sissemakse“) endast makse põhiseaduse tähenduses.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

14 Arengufond on üksus, kelle Euroclear Bank NV-s hoiustatud rahalised vahendid on külmutatud määruse nr 269/2014 artikli 2 alusel. Nagu nähtub föderaalse maksuameti riigikassa osakonna juhataja 26. jaanuari 2023. aasta otsusest, mis on põhikohtuasja ese, olid arengufondi kõrgeima otsustusorgani, milleks on arengufondi nõukogu, viiest liikmest kaks Venemaa valitsuse liikmed ja kolmas oli selle määruse I lisas olevasse loetellu kantud finantsarenguinstitutsiooni VEB.RF liige.

15 Arengufond esitas riigikassa osakonnale kolm järjestikust taotlust, et Euroclear Bankil lubataks kanda 162 945 017,64 USA dollari (USD) suurune summa üle ühele tema kontodest. Täpsemalt väljendas ta oma kolmandas taotluses, mis oli esitatud 4. jaanuaril 2023 nimetatud määruse artiklite 6 ja 6b alusel, soovi, et nimetatud krediidiasutusel lubataks esiteks teha kõnealune rahaülekanne ja teiseks vabastada raha ja väärtpaberid, mis olid loetletud seoses nende müügiga selle summa ulatuses, kandes tulu ühele tema kontodest.

16 Föderaalse maksuameti riigikassa osakonna juhataja jättis 26. jaanuari 2023. aasta otsusega need taotlused rahuldamata. Sellega seoses leidis ta, et tema käsutuses oleva viimase teabe kohaselt on käesoleva kohtuotsuse punktis 14 nimetatud kolm füüsilist isikut arengufondi kõrgeima otsustusorgani liikmed ja neil on arengufondi üle otsustav mõju. Ta järeldas sellest, et arengufondi rahalised vahendid Euroclear Bankis peavad jääma külmutatuks seniks, kuni arengufond ei ole tõendanud, et teda ei kontrolli faktiliselt isik või üksus, kelle rahalised vahendid kuuluvad külmutamisele.

17 Arengufond esitas 6. aprillil 2023 selle otsuse peale kaebuse Raad van Statele (Belgia kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu), kes on eelotsusetaotluse esitanud kohus. Kaebuse esitamise eest tasumisele kuuluva riigilõivu ja kindlasummalise sissemakse – kogusummas 224 eurot – maksmise tähtaeg oli 14. august 2023. Arengufond krediteeris aga selle summa maksmiseks ette nähtud kontot alles 1. septembril 2023.

18 Eelotsusetaotluse esitanud kohus edastas 14. septembril 2023 arengufondile Conseil d'État' (kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) kodukorra artikli 71 neljandas lõigus ette nähtud teate. Arengufond palus, et teda kuulataks ära vastavalt sellele sättele. Pooled kutsuti ärakuulamisele, mis toimus 28. veebruaril 2024.

19 Arengufond väitis oma taotluses esiteks, et ta ei saanud õigel ajal tasuda riigilõivu ja kindlasummalist sissemakset, kuna tema rahalised vahendid Euroclear Bankis olid külmutatud vastavalt määruse nr 269/2014 artikli 2 alusel tehtud otsusele, millele on osundatud käesoleva kohtuotsuse punktis 16. Teiseks leidis arengufond, et Conseil d'État' (kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) kodukorra artikli 71 neljandas kuni seitsmendas lõigus ette nähtud sanktsiooni määramine riigilõivu või sissemakse tähtajaks tasumata jätmise eest, nimelt esitatud kaebuse käsitamine selliselt, nagu ei oleks seda esitatud, või selle kustutamine dokumendiregistrist, on ilmselgelt ebamõistlik ja piirab ebaproportsionaalselt kaebaja õigust pöörduda kohtusse. Ta rõhutas sellega seoses, et ta on pöördunud eelotsusetaotluse esitanud kohtusse just seetõttu, et on seisukohal, et vaidlustatud otsusega on jäetud tema rahalised vahendid alusetult vabastamata. Kolmandaks järeldab ta, et taolises olukorras on tegemist vääramatu jõuga ja seetõttu ei või seda sanktsiooni kohaldada.

20 Kohtuasja ettevalmistamise käigus palus eelotsusetaotluse esitanud kohus pooltel esitada kohtuistungil oma seisukoht järgmistes küsimustes:

„1° (küsimus 1) kas on või ei ole võimalik taotleda (ja saada) luba [määruse nr 269/2014] alusel teatavate külmutatud rahaliste vahendite või majandusressursside vabastamiseks või teatavate kaebaja rahaliste vahendite või majandusressursside kättesaadavaks tegemiseks, kui kõnealused rahalised vahendid või majandusressursid on ette nähtud eranditult selleks, et tasuda riigilõivu, nagu käesoleval juhul (vt eelkõige mainitud määruse artikli 4 lõike 1 punkt b ning kõik muud (selle või mõne muu määruse) sätted, millele pooled võivad olenevalt olukorrast tugineda), ja

– alaküsimus A: kui leitakse, et see võimalus on olemas, siis kas kaebaja taotles sellist luba (õigel ajal) „pädevalt asutuselt" – võttes arvesse, et käesoleval juhul tuleb sellele küsimusele vastamiseks viidata [Euroopa Liidu N]õukogu peasekretariaadi dokumendi „[Euroopa Liidu] parimad tavad piiravate meetmete tõhusaks rakendamiseks" (nr 10572/22, 27.6.2022) punktile 80 –, ja kui see on nii, siis millise tulemuse on „pädev asutus" sellele taotlusele ette näinud. Vastus tuleb dokumenteerida.

2° (küsimus 2) kas kaebajal on või ei ole võimalik saada menetlusabi, mis on ette nähtud Conseil d'État' (kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) üldkodukorra artiklis 78 ja sellele järgnevates artiklites seoses riigilõivuga."

21 Arengufond märkis vastuseks nendele küsimustele, et määruse nr 269/2014 artikli 4 lõike 1 punkt b ei ole käesoleval juhul kohaldatav. Selle väite põhjendamiseks väidab ta esiteks, et riigilõiv ja kindlasummaline sissemakse on maksud, mida koguvad ametiasutused. Teiseks väidab ta, et arvestades ELTL artiklis 57 sätestatud mõiste „teenused" määratlust, ei ole eelotsusetaotluse esitanud kohus teenuseosutaja. Eelkõige ei tegele see kohus nimetatud sättes silmas peetud majandustegevusega. Kõnealused riigilõiv ja kindlasummaline sissemakse ei kujuta endast seega õigusabiteenuste kulude hüvitamist. Arengufond järeldab sellest, et artikli 4 lõike 1 punkt b ei võimalda tal taotleda ega saada luba teatavate külmutatud rahaliste vahendite või majandusressursside vabastamiseks. Ta lisab, et pealegi on määruse nr 269/2014 alusel esitatud vabastamistaotluste läbivaatamise tähtaeg mitu kuud, mistõttu otsus sellise taotluse kohta tehakse igal juhul liiga hilja. Selle põhjal jääb ta oma argumentide juurde, et käesoleval juhul esineb vääramatu jõud, mis takistab Conseil d'État' (kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) kodukorra artikli 71 neljandas kuni seitsmendas lõigus ette nähtud sanktsiooni kohaldamist.

22 Põhikohtuasja vastustaja väidab vastu, et määruse nr 269/2014 artikli 4 lõike 1 punkti b kohaselt on arengufondil võimalik taotleda ja saada luba rahaliste vahendite või majandusressursside vabastamiseks või kättesaadavaks tegemiseks, kui need on ette nähtud üksnes riigilõivu tasumiseks. Arengufond ei ole aga sellist taotlust esitanud, mistõttu käesoleval juhul ei esine vääramatut jõudu ega vältimatut eksimust Conseil d'État' (kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) kodukorra artikli 71 seitsmenda lõigu tähenduses.

23 Seevastu on need pooled ühel meelel selles, et arengufondil ei ole võimalik saada menetlusabi, mis on ette nähtud Conseil d'État' (kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) kodukorra artiklis 78 jj.

24 Eeltoodut arvestades tõdeb eelotsusetaotluse esitanud kohus, et ei ole selge, kas määruse nr 269/2014 artikli 4 lõike 1 punkti b tuleb tõlgendada nii, et see välistab selle, et riigilõivu ja kindlasummalist sissemakset, mida nõutakse, kui talle esitatakse kaebus määrust nr 269/2014 rakendava riigisisese meetme peale, võiks pidada „õigusabiteenustega seotud […] kuludeks" selle sätte tähenduses.

25 Täpsemalt soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas on võimalik selle sätte teistsugune tõlgendus kui see, mida pooldab arengufond, nii et mõiste „õigusabiteenused" ei välista õigusabiteenuseid, et abistada või esindada sellist juriidilist isikut nagu arengufond määruse nr 269/2014 rakendamiseks võetud riigisisese meetme peale liikmesriigi kohtule kaebuse esitamisel või seoses sellega, ja kas taolise tõlgenduse raames on välistatud, et riigilõivu ja kindlasummalist sissemakset, mille tasumine on vajalik sellise kaebuse menetlusse võtmiseks, võiks pidada „õigusabiteenustega seotud […] kuludeks", mille puhul võidakse anda luba vahendite vabastamiseks.

26 Lisaks märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et vastavalt määruse nr 269/2014 põhjenduses 6 viidatule on käesolevas asjas asjakohane arvesse võtta harta artiklis 47 tagatud põhiõigust pöörduda kohtusse, kas siis koostoimes liikmesriikidele ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust

tuleneva kohustusega näha ette tulemusliku õiguskaitse tagamiseks vajalik kaebeõigus liidu õigusega hõlmatud valdkondades või ilma selleta. Ta märgib samuti, et arengufondi arvates tuleb arvesse võtta ka ELTL artiklit 57.

27 Lõpuks märgib ta, et põhikohtuasja vastustaja viitab ka määruse nr 269/2014 artikli 4 lõike 1 punktis d ette nähtud võimalusele vabastada teatavad külmutatud rahalised vahendid või majandusressursid, kui need on „vajalikud erakorraliste kulutuste katteks“. Ta leiab, et viimati nimetatud väljendi õige tõlgendus on käesolevas kohtuasjas samuti asjakohane, kuna on küsitav, kas nimetatud väljend hõlmab riigilõivu ja kindlasummalist sissemakset.

28 Neil asjaoludel otsustas Raad van State (kõrgeima halduskohtuna tegutsev riiginõukogu) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas [määruse nr 269/2014] artikli 4 lõike 1 punkti b – olenevalt asjaoludest koostoimes selle määruse artiklitega 2 ja 9, ELTL artikli 57 esimeses lõigus määratletud mõistega „teenused“, [harta] artiklis 47 tagatud õigusega pöörduda kohtusse ning liikmesriikidele ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust tuleneva kohustusega näha ette tulemusliku õiguskaitse tagamiseks vajalik kaebeõigus liidu õigusega hõlmatud valdkondades – tuleb tõlgendada nii, et kaebajale riigisisese õigusega kehtestatud riigilõivu ja kindlasummalise sissemakse, mis on riigisisese õiguse kohaselt liigitatud maksudeks, mida nõutakse [määruse nr 269/2014] rakendamiseks võetud riigisisese meetme peale liikmesriigi kohtule kaebuse esitamisel, jäävad kõnealuse määruse viidatud sättes nimetatud „õigusabiteenustega seotud […] kulude“ kohaldamisalast välja, millest tulenevalt ei või pädevad asutused anda luba vabastada teatud rahalisi vahendeid või majandusressursse selleks, et tasuda nimetatud riigilõivu ja sissemakset, mis on nõutavad [määruse nr 269/2014] rakendamiseks võetud riigisisese meetme peale kaebuse esitamise korral?

2. Kas [määruse nr 269/2014] artikli 4 lõike 1 punkti d – olenevalt asjaoludest koostoimes selle määruse artiklitega 2 ja 9, [harta] artiklis 47 tagatud õigusega pöörduda kohtusse ning liikmesriikidele ELL artikli 19 lõike 1 teisest lõigust tuleneva kohustusega näha ette tulemusliku õiguskaitse tagamiseks vajalik kaebeõigus liidu õigusega hõlmatud valdkondades – tuleb tõlgendada nii, et kaebajale riigisisese õigusega kehtestatud riigilõivu ja kindlasummalise sissemakse, mis on riigisisese õiguse kohaselt liigitatud maksudeks, mida nõutakse määruse [määruse nr 269/2014] rakendamiseks võetud riigisisese meetme peale liikmesriigi kohtule kaebuse esitamisel, jäävad kõnealuse määruse viidatud sättes sisalduva väljendi „erakorraliste kulutuste katteks [vajalikud kulud]“ kohaldamisalast välja, millest tulenevalt ei või pädevad asutused anda luba vabastada teatud rahalisi vahendeid või majandusressursse selleks, et tasuda nimetatud riigilõivu ja sissemakset, mis on nõutavad [määruse nr 269/2014] rakendamiseks võetud riigisisese meetme peale kaebuse esitamise korral?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

29 Kõigepealt väärib märkimist, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on ELTL artiklis 267 sätestatud liikmesriikide kohtute ja Euroopa Kohtu vahelises koostöömenetluses Euroopa Kohtu ülesanne anda liikmesriigi kohtule tarvilik vastus, mis võimaldaks viimasel tema menetluses oleva kohtuasja lahendada. Seda arvestades peab Euroopa Kohus talle esitatud küsimused vajaduse korral ümber sõnastama. Lisaks võib Euroopa Kohtul olla vaja arvesse võtta selliseid liidu

õigusnorme, millele liikmesriigi kohus ei ole oma küsimustes viidanud (5. detsembri 2019. aasta kohtuotsus Centraal Justitieel Incassobureau (rahaliste sanktsioonide tunnustamine ja täitmine), C-671/18, EU:C:2019:1054, punkt 26 ja seal viidatud kohtupraktika).

30 Käesoleval juhul puudutavad esitatud küsimused ühelt poolt sisuliselt seda, kas liikmesriikidel on võimalik määruse nr 269/2014 artikli 4 alusel ja erandina selle artiklist 2 lubada viimati nimetatud artikli alusel külmutatud rahaliste vahendite või majandusressursside vabastamist või nende kättesaadavaks tegemist, kui riigisiseses õiguses on ette nähtud, et tühistamiskaebuse esitamiseks tuleb tasuda riigilõiv ja kindlasummaline sissemakse. Järelikult ei nõua need küsimused selle määruse artikli 9 tõlgendamist, mis käsitleb keeldu osaleda teadlikult ja tahtlikult tegevuses, mille eesmärk või tagajärg on kõrvalehoidmine nimetatud määruse artiklis 2 nimetatud meetmetest.

31 Teiselt poolt viitab eelotsusetaotluse esitanud kohus nendes küsimustes sellele, et riigisiseses õiguses on kõnealused riigilõiv ja kindlasummaline sissemakse kvalifitseeritud riigivõimu kogutavateks maksudeks, millele ka arengufond põhikohtuasjas tugineb. Määruse nr 269/2014 artikli 4 lõike 1 punktis a on aga ette nähtud külmutatud rahaliste vahendite vabastamine või nende kättesaadavaks tegemine muu hulgas maksude tasumiseks. Kuigi selles kontekstis ei palu eelotsusetaotluse esitanud kohus oma küsimustega konkreetselt selle sätte tõlgendamist, tuleb asuda seisukohale, et see on neile küsimustele vastamisel asjakohane.

32 Järelikult tuleb asuda seisukohale, et oma küsimustega, mida tuleb analüüsida koos, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas määruse nr 269/2014 artikli 4 lõike 1 punkte a, b ja d koostoimes selle määruse artikliga 2, harta artikliga 47 ja ELTL artikli 57 esimese lõiguga tuleb tõlgendada nii, et see hõlmab teatavate külmutatud rahaliste vahendite või majandusressursside vabastamist või nende kättesaadavaks tegemist, et maksta ära riigilõiv ja kindlasummaline sissemakse, mida riigisisese õiguse kohaselt nõutakse nimetatud määrust rakendava riigisisese meetme peale kaebuse esitamisel.

33 Määruse nr 269/2014 artikli 4 lõike 1 punkti b kohaselt võivad liikmesriikide pädevad asutused anda loa teatavate külmutatud rahaliste vahendite või majandusressursside vabastamiseks või teatavate rahaliste vahendite või majandusressursside kättesaadavaks tegemiseks vastavalt tingimustele, mida nad asjakohaseks peavad, ning pärast seda, kui nad on kindlaks teinud, et need rahalised vahendid või majandusressursid on ette nähtud üksnes õigusabiteenustega seotud mõistlike töötasude maksmiseks või nendest teenustest tulenevate kulude hüvitamiseks.

34 Sellega seoses võib märkida sarnaselt Belgia valitsuse ja komisjoniga, et selle sätte teatud keeleversioonid, eelkõige inglis- ja hollandikeelne versioon, ei viita mitte „advokaadikuludele“ nagu prantsuse keeles, vaid „õigusteenuste osutamisega […] seotud kuludele“.

35 Sellest järeldub, et kuigi sama sätte prantsuskeelse versiooni sõnastus võib näida viitavat üksnes otseselt õigusabiteenuste kulude tasumisele, hõlmab selle sõnastus teistes keeleversioonides ka õigusabiteenustega seotud kulusid.

36 Väljakujunenud kohtupraktikast tuleneb aga, et liidu õigusnorme tuleb tõlgendada ja kohaldada ühetaoliselt, arvestades liidu kõigis keeltes kehtivaid versioone, ning kui keeleversioonid üksteisest erinevad, tuleb asjaomast sätet tõlgendada lähtuvalt selle õigusakti üldisest ülesehitusest ja eesmärkidest, mille osa see säte on (17. jaanuari 2023. aasta kohtuotsus Hispaania *vs.* komisjon, C-632/20 P, EU:C:2023:28, punkt 42 ja seal viidatud kohtupraktika).

37 Käesoleval juhul tuleb märkida, et määruse nr 269/2014 artikli 4 lõike 1 sätteid tuleb tõlgendada, arvestades selle määruse põhjendust 6, milles on muu hulgas täpsustatud, et seda määrust tuleb kohaldada kooskõlas hartas tunnustatud põhiõiguste ja põhimõtetega, eelkõige kooskõlas õigusega tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele.

38 Sellega seoses on Euroopa Kohus otsustanud sarnases kontekstis, mis puudutas nõukogu 18. mai 2006. aasta määrust (EÜ) nr 765/2006, mis käsitleb Valgevene vastu suunatud piiravaid meetmeid (ELT 2006, L 134, lk 1), mida on muudetud nõukogu 31. jaanuari 2011. aasta rakendusmäärusega (EL) nr 84/2011 (ELT 2011, L 28, lk 17) ja nõukogu 20. juuni 2011. aasta määrusega (EL) nr 588/2011 (ELT 2011, L 161, lk 1), et kui liikmesriigi pädev asutus teeb otsuse külmutatud rahaliste vahendite vabastamise taotluse kohta vastavalt määruse nr 765/2006 artikli 3 lõike 1 punktile b, rakendab see asutus liidu õigust. Järelikult on ta vastavalt harta artikli 51 lõikele 1 kohustatud järgima hartat (12. juuni 2014. aasta kohtuotsus Peftiev, C-314/13, EU:C:2014:1645, punkt 24).

39 Seda silmas pidades tuleb rõhutada, et määruse nr 269/2014 artikli 4 lõike 1 punktis b ette nähtud külmutatud rahaliste vahendite või majandusressursside vabastamise põhjuse eesmärk on olenemata kasutatavast keeleversioonist hõlbustada nende isikute ja üksuste, kelle vara külmutatakse, juurdepääsu õigusteenustele, et tagada nende huvide kaitse. Seda sätet tuleb seega tõlgendada kooskõlas harta artiklist 47 tulenevate nõuetega selliselt, et rahaliste vahendite külmutamise tagajärg ei tohi olla, et neilt isikutel võetakse õigus tõhusale õiguskaitsevahendile (vt selle kohta 12. juuni 2014. aasta kohtuotsus Peftiev, C-314/13, EU:C:2014:1645, punktid 25 ja 26).

40 Täpsemalt võib meelde tuletada, et harta artikli 47 teise lõigu teise lause kohaselt peab igaühel olema võimalus saada nõu ja kaitset ning olla esindatud.

41 Seega tuleb määruse nr 269/2014 artikli 4 lõike 1 punkti b tõlgendada harta seda sätet arvestades nii, et viidates tervikuna „õigusabiteenustega seotud mõistlike töötasude maksmise[le] või nendest teenustest tulenevate kulude hüvitamise[le]“, võib see hõlmata kõiki kulusid, mis tehakse selleks, et võimaldada isikul, üksusel või asutusel, kelle varad on külmutatud, olla kohtus esindatud.

42 Samas ei saa kohtusse kaebuse esitamisel riigilõivu ja kindlasummalise sissemakse maksmist pidada kuluks, mis on tehtud selleks, et võimaldada isikul, üksusel või asutusel olla kohtus esindatud.

43 On tõsi, et viide „õigusabiteenustega seotud mõistlike töötasude maksmisele või nendest teenustest tulenevate kulude hüvitamisele“ tähendab seda, et väljend „õigusabiteenustega seotud […] kulude hüvitamine“ hõlmab muid kulusid peale nende tasude, mida võidakse nõuda advokaadi või muu selleks volitatud õigusala töötaja teenuseid kasutavalt isikult, üksuselt või asutuselt, et olla kohtus esindatud.

44 Riigilõiv või kindlasummaline sissemakse, mida eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimused käsitlevad, ei vasta aga ei advokaaditasule ega kulule, mis on tehtud selleks, et katta muid kulusid peale nende tasude, mida võidakse nõuda advokaadi või muu selleks volitatud õigusspetsialisti teenuseid kasutavalt isikult, üksuselt või asutuselt, et olla kohtus esindatud.

45 Nimelt on Euroopa Kohus esiteks otsustanud, et tegevus, mida on silmas peetud mõiste „õigusabiteenus“ all nõukogu 31. juuli 2014. aasta määruse (EL) nr 833/2014, mis käsitleb piiravaid meetmeid seoses Venemaa tegevusega, mis destabiliseerib olukorda Ukrainas (ELT 2014, L 229, lk 1), mida on muudetud nõukogu 6. oktoobri 2022. aasta määrusega

(EL) 2022/1904 (ELT 2022, L 259 I, lk 3), artikli 5n lõike 2 tähenduses, eristub selgelt tegevusest, mille täitmine võib ette tulla ametiasutustel või muudel üksustel, kellele riik on usaldanud nende ametiasutuste järelevalve all üldise huvi ülesande täitmise ja kellele on selleks antud kodanike suhtes teatavad siduvad volitused. Nimelt ei ole nende ametiasutuste ülesanne pakkuda teenuseid, mis seisnevad isikutele õigusküsimustes arvamuste andmises, et edendada või kaitsta nende isikute erihuve (5. septembri 2024. aasta kohtuotsus Jemerak, C-109/23, EU:C:2024:681, punkt 41).

46 Teiseks, nagu nähtub eelotsusetaotlusest, puudutavad esitatud küsimused olukorda, kus selline riigilõiv ja kindlasummaline sissemakse on riigisisese õigusega kehtestatud mitte seetõttu, et asjaomane isik, üksus või asutus on kasutanud advokaadi teenuseid, vaid asjaolu tõttu, et see isik, üksus või asutus on esitanud asjaomasele kohtule kaebuse. Sellest tuleb seega järeldada, et taolises olukorras võidakse nõuda kaebajalt niisugust lõivu ja sissemakset sõltumata sellest, kas teda esindab advokaat või muu selleks volitatud õigusspetsialist.

47 Teisalt tuleb aga märkida, et määruse nr 269/2014 artikli 4 lõike 1 punktis a on rahaliste vahendite ja ressursside vabastamine või kättesaadavaks tegemine „maksude […] tasumiseks“ sõnaselgelt esitatud näitena sellisest vabastamisest või kättesaadavaks tegemisest, mis on vajalikud nende isikute, üksuste või asutuste „põhivajaduste“ katmiseks, kelle rahalised vahendid on külmutatud.

48 Sellega seoses tuleb ühelt poolt asuda seisukohale, et selles sättes sisalduvat viidet „tasumisele“ kuuluvatele „maksudele“ kui kuludele, mis on vajalikud nende isikute, üksuste või asutuste „põhivajaduste katmiseks“, tuleb muude täpsustuste puudumisel tõlgendada nii, et sellega on silmas peetud mis tahes selliste kohustuslikku makset avaliku sektori kulude rahastamiseks, mida nad peavad tasuma.

49 Teiselt poolt, mis puudutab määruse nr 269/2014 artikli 4 lõike 1 punktis a kasutatud väljendit „põhivajaduste katmiseks“, siis tuleb märkida, et nagu nähtub selle määruse põhjendusest 6, tuleb seda tõlgendada nii, et sellega peetakse muu hulgas silmas vältimatuid kulusid, mis on vajalikud tagamaks isikute, üksuste ja asutuste põhiõigused, sealhulgas harta artikliga 47 kaitstud õigus tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele.

50 Järelikult tuleb eelotsusetaotluses esitanud küsimustes silmas peetud riigilõivu ja kindlasummalist sissemakset, mille isik, üksus või asutus peab tasuma esitamaks tühistamiskaebuse otsuse peale, millega on rakendatud määrust nr 269/2014, jättes rahuldamata nende rahaliste vahendite vabastamise taotluse, pidada „maksudeks“ selle määruse artikli 4 lõike 1 punkti a tähenduses, mille tasumine on vajalik „põhivajaduste“ katmiseks selle sätte tähenduses.

51 Seda tõlgendust ei sea kahtluse alla asjaolu, et vastavalt harta artikli 47 kolmandale lõigule antakse isikule, kellel puuduvad piisavad vahendid, tasuta õigusabi sellises ulatuses, mis tagab talle võimaluse kohtusse pöörduda.

52 Nimelt kui määruse nr 269/2014 I lisa loetelus nimetatud isik, üksus või asutus või temaga seotud isik või asutus peab esitama kohtusse kaebuse, mille menetlusse võtmine on seotud kohustusliku sissemakse tasumisega, ei saa teda pidada oma rahaliste vahendite külmutamise tõttu isikuks, kellel puuduvad piisavad vahendid, vaid vastupidi, ta peab taotlema, et osa neist vahenditest vabastataks nimetatud otstarbeks, tingimusel et kõik selle määruse artikli 4 lõike 1 punktis a sätestatud nõuded on täidetud. Seega on selle sättega iseenesest vastuolus see, kui liikmesriigi

pädev asutus keeldub rahaliste vahendite vabastamiseks loa andmisest põhjendusel, et taoline isik võib taotleda tasuta õigusabi (vt analoogia alusel 12. juuni 2014. aasta kohtuotsus Peftiev, C-314/13, EU:C:2014:1645, punkt 31).

53 Mis puudutab nimetatud määruse artikli 4 lõike 1 punkti d, siis ei ole vaja seda sätet tõlgendada, kuna käesoleva kohtuotsuse punktis 50 on tuvastatud, et riigilõivu tasumine ja kindlasummalise sissemakse maksmine kuuluvad sama määruse artikli 4 lõike 1 punkti a kohaldamisalasse.

54 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esitatud küsimustele vastata, et määruse nr 269/2014 artikli 4 lõike 1 punkti a, arvestades harta artiklit 47, tuleb tõlgendada nii, et see hõlmab teatavate külmutatud rahaliste vahendite või majandusressursside vabastamist või kättesaadavaks tegemist, et maksta ära riigilõiv ja kindlasummaline sissemakse, mida riigisisese õiguse kohaselt nõutakse nimetatud määrust rakendava riigisisese meetme peale kaebuse esitamisel.

Kohtukulud

55 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse sama kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kümnes koda) otsustab:

Nõukogu 17. märtsi 2014. aasta määruse (EL) nr 269/2014, mis käsitleb piiravaid meetmeid seoses Ukraina territoriaalset terviklikkust, suveräänsust ja sõltumatust kahjustava või ohustava tegevusega, muudetud nõukogu 20. oktoobri 2022. aasta rakendusmäärusega (EL) 2022/1985, artikli 4 lõike 1 punkti a, võttes arvesse Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklit 47,

tuleb tõlgendada nii, et

see hõlmab teatavate külmutatud rahaliste vahendite või majandusressursside vabastamist või kättesaadavaks tegemist, et maksta ära riigilõiv ja kindlasummaline sissemakse, mida riigisisese õiguse kohaselt nõutakse nimetatud määrust rakendava riigisisese meetme peale kaebuse esitamisel.

Allkirjad